

Острозької волості 1604 р.” у “Селі Чесного Хреста” згадується “монастир” та перераховуються імена семи підданих. У київські гродські книги 28 липня 1605 року було зроблено запис, котрий гласив, що 24 липня урядовці ввели отця Василя (йдеться про Василя Красовського Чорнобривку, ігумена Острозького монастиря Святого Хреста) за вказівкою *К.-В. Острозького* у володіння Кирилівським монастирем у Києві. Можливо, згадані обителі Чесного Хреста і Святого Хреста – це один і той самий монастир. В інвентарі ординацької частини Острозької волості від 1621 р. є згадка про те, що “Чесний Хрест під Острогом ченці тримають”. Вірогідно, він знаходився у місцевості Монастирок між Острогом та с. Розважем. Зовнішній вигляд споруди та її доля невідомі.

Джерела: ЛННБУС. – В.р. – Ф. Радзимицьких 181/VI, 4. – Ч. 1 а. – Арк. 9а, 26а; Описи Острожчини другої половини XVI – першої половини XVII ст. / Упоряд. В. Атаманенко. – Київ – Острог – Нью-Йорк, 2004. – С. 19, 34, 122, 308.

Література: Вихованець Т. Острозькі храми XVI – середини XVII ст. // Наукові записки. Серія “Історичні науки”. – Острог, 2008. – Вип. 13. – С. 170; Мицько І. З. Острозька слов’яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 97; Kardaszewicz S. Dzieje dawniejsze miasta Ostroga. Materiały do historyi Wołynia. – Warszawa – Kraków, 1913. – S. 156-157.

Тарас Вихованець

Мосхопуло Еммануїл (* ? – † ?)

Учений грек, наближений до князя *В.-К. Острозького*. Згадується в листі папського нунція в Польщі А. Болоньєті до кардинала Комо від 25 червня 1583 року, де йдеться про заснований в Острозі колегіум, власне, ОА. А. Болоньєті пише, що про М. йому розповідав *Януш Острозький*. Судячи з цієї розповіді, М. був росіянином, але ви-

давав себе за грека і навіть нащадка візантійських імператорів. Йому вдалося здобути добру освіту в Римі, в т. з. Німецькому колегіумі. Прибувши на Волинь, М. увійшов у довіру до князя *В.-К. Острозького*. Була надія, що він наверне князя на католицизм. Але М., навпаки, всіляко відраджував його від католицької віри. На цьому ґрунті в нього виникли конфлікти з *Діонісієм Раллі*, який теж знаходився в оточенні князя *В.-К. Острозького*. Про М. є згадка в листі *Д. Раллі* до А. Болоньєті від 8 листопада 1583 року. Там йдеться про те, що М. вирушив до Росії з листом від константинопольського патріарха. Його схопили за королівським наказом (очевидно, як шпигуна). Із російських документів відомо про “Мануїла Москопуловича”, родича “грецьких царів”, який перейшов на службу до царя Федора Івановича (1584-1598). Можливо, М. виконував якісь таємні дипломатичні доручення. Як вчена людина, перебуваючи при дворі князя *В.-К. Острозького*, міг залучатися до роботи наукового гуртка й ОА.

Література: Боротьба Південно-Західної Русі і України проти експансії Ватикану та унії (X – початок XVII ст.): Зб. док. і матеріалів. – Київ, 1988. – С. 83-84; Мицько І. З. Острозька слов’яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 102; Флоря Б. Н. Молдавская, владская и греческая эмиграция в Русском государстве второй половины XVI – начале XVII в. (по данным русских источников) // Проблемы источниковедения истории Молдавии периода феодализма и капитализма. – Кишинев, 1983. – С. 77, 79.

Петро Кралюк

Мотовило Іван (Ян, Яцько) (* до 1540 – † між 1590 та 1597)

Волинський шляхтич власного герба, слуга князя *В.-К. Острозького*. На замовлення свого патрона М. написав відповідь на

трактат Петра Скарги “Про єдність церкви” (1577), яка не була надрукована. Про нього, як “Мотовила”, “інославного і прилукавого, любимого слугу” князя *Острозького*, “Ивана многоученого”, згадує у своїх листах князь *Андрій Курбський*. На користь того, що йдеться саме про М., вказує та обставина, що з усіх представників роду Мотovilів, які жили в другій половині XVI ст., Іван Григорович був єдиним наближеним слугою *В.-К. Острозького*. Зі слів *А. Курбського*, ознайомленого з текстом відповіді, дізнаємося, що М. належав до течії аріан (антитринітаріїв), про що свідчить його заперечення Трійці, церковного інституту, шанування ікон, а також проголошення папи римського антихристом. На думку Наталі Яковенко, перший кваліфікований полемічний твір, написаний від імені православних (“Послання до латин із їх же книг”, близько 1582), також належить перу М.

Про М. відомо, що він народився в сім’ї Григорія Мотовила та Ганни Яцьківни Ледухівської. Тримав з руки *В.-К. Острозького* половину с. Лазучина Кузьминської волості (1569), був власником частини с. Ледухова Кременецького повіту Волинського воєводства, у 1580 р. взяв у заставу в князя Януша Янушовича Заславського село Закриниччя Новозаславської волості. Можливо, М. слід ототожнювати з “Іваном Мотовидловцем”, що в 1560 р. отримав від *В.-К. Острозького* на ленному праві спустошений татарами маєток Гуляники в Київському повіті. Після смерті шляхтича це село за королівським привілеєм дісталось клієнту князя *В.-К. Острозького* київському земському судді Яну Аксаку і від початку XVII ст. називалося Мотовилівкою.

М. був двічі одружений. Від першого шлюбу із Софією (Немилкою) Лосятинською народилися Василь, Маруша і Раїна; від другого – з Марією (Мариною) Олехнівною Білостоцькою – Ян, Самуель, Ганна, Зузанна, Уляна і Василь. Нащадки М., почина-

ючи з першої половини XVII ст., іменувалися Беневичами-Мотовидлами.

Джерела: ЛННБУС. – Відділ рукописів. – Ф. 91. – Спр. 181/VI. – 4. – Ч. IV. – Арк. 16-16 зв., 18-18 зв., 20-20 зв.; Письма князя А. М. Курбского к разным лицам. – С.-Петербург, 1913. – Ствп. 103-110; ЦДІАУК. – Ф. 11. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 199 зв. – 200 зв., 234-234 зв., 246-247, 395 зв.-396, 482-483, 657-657 зв., 657 зв.-658, 754 зв.-755, 755 зв.-756; Ф. 21. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 98; Спр. 25. – Арк. 41; Спр. 38. – Арк. 97-99 зв.; Ф. 25. – Оп. 1. – Спр. 460. – Арк. 415; Ф. 26. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 139-140; Archiwum Państwowe w Krakowie. – Oddział na Wawelu. – Archiwum Sanguszków. – TeKa rzymska XXIII. – № 52. – S. 239; XXVII. – № 49. – S. 309-310, 313-314; № 50. – 317-318, 321-322; № 51. – S. 325-326, 329-330; XXIX. – № 10. – S. 47-48.

Література: Любашенко В. І. Єретичні течії // Історія української культури у п’яти томах. – Київ, 2001. – Т. 2. – С. 379; Мицько І. З. Осередки культури при магнатських і шляхетських дворах. Острозька академія // Там само. – С. 534-535, 546; Його ж. Острозька слов’яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 102-103; Яковенко Н. М. Реформа “грецької” церкви: унія, оновлення православ’я // Історія української культури у п’яти томах. – Київ, 2001. – Т. 2. – С. 512; Bobiński W. Województwo kijowskie w czasach Zygmunta III Wazy. Studium osadnictwa i stosunków własności ziemskiej. – Warszawa, 2000. – S. 192; Rulikowski E. Opis powiatu wasylkowskiego. – Warszawa, 1853. – S. 134.

Ігор Тесленко

Мстиславець Петро (* ? – † ?)

Білоруський та російський друкар. Правдоподібно, народився в білоруському місті Мстиславлі. Разом з *І. Федоровим* працював у московській анонімній друкарні. Спільно з ним надрукував першу точно датовану в Москві книгу “Апостол” (19 квітня 1563 року – 1 березня 1564 року), а також у 1565 р. – два видання “Часовника” (I – 7 серпня – 29 вересня, II – 2 вересня – 29 жовтня). Близько